

Sygn. akt IC(...)

WYROK ŁĄCZNY W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 grudnia 2019 r.

Sąd Okręgowy w Toruniu, I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia Wojciech Modrzyński

Protokolant: starszy sekret. sądowy Dorota Kwiatkowska

po rozpoznaniu w dniu: 23 grudnia 2019 r. w Toruniu

przy udziale : -----

sprawy z powództwa: (...) S.A. w W.

przeciwko: Gminie K., Miejskiemu Przedsiębiorstwu Wodociągów i Kanalizacji spółka z o.o. w B., Powiatowi (...), Zakładowi Opieki Zdrowotnej w B., Gminie Miasta B.

o ustalenie

- 1) oddała powództwo,
- 2) zasądza od powoda na rzecz pozwanych:
 - a) Gminy K. kwotę 5417 zł (pięć tysięcy czterysta siedemnaście złotych)
 - b) Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w B. kwotę 10.817 zł (dziesięć tysięcy osiemset siedemnaście złotych)
 - c) Powiatu (...) kwotę 5417 zł (pięć tysięcy czterysta siedemnaście złotych)
 - d) Zakładu Opieki Zdrowotnej w B. kwotę 5417 zł (pięć tysięcy czterysta siedemnaście złotych)
 - e) Gminy Miasta B. kwotę 5417 zł (pięć tysięcy czterysta siedemnaście złotych)

tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego

- 3) zwraca ze Skarbu Państwa Sądowi Okręgowemu w Toruniu powodowi kwotę 5000 zł (pięć tysięcy złotych) oraz pozwanemu Gminie K. kwotę 2000 zł (dwa tysiące złotych) tytułem niewykorzystanej zaliczki na biegłych.

SSO Wojciech Modrzyński

IC 2164/18

UZASADNIENIE

Dnia 5 listopada 2018 r. do Sądu Okręgowego w Toruniu wpłynęło pięć pozwów powoda (...) S.A. o ukształtowanie stosunku prawnego przeciwko: Gminie K. (sygn. (...), Gminie Miasto B. (sygn. (...), Miejskiemu Przedsiębiorstwu Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w B. (sygn. (...), Powiatowi (...) (sygn. (...), Zakładowi Opieki Zdrowotnej w B. (sygn. (...), w których domagał się zmiany stosunków prawnych łączących go z pozwanymi tj. umów z dnia 26 maja

2017 r. o zamówienia publiczne pod nazwą (...). Dostawa energii elektrycznej w okresie od 1 lipca 2017 r. do 30 czerwca 2019 r.” w ten sposób, by Sąd zwiększył wysokość ustalonej w umowach stawki wynagrodzenia (ceny jednostkowej) powoda począwszy od 1 lutego 2018 r.:

- dla pozwanych Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji sp. z o. o. w B. oraz Zakładu Opieki Zdrowotnej w B. – z kwoty 208,66 zł netto za 1 MWh na 269,49 zł netto za 1 MWh
- dla pozwanych Gminy K., Gminy Miasta B. oraz Powiatu (...) – z kwoty 212,25 zł netto za 1 MWh na 269,49 zł netto za 1 MWh,

Ewentualnie wniósł o rozwiązanie tych umów. Powód domagał się także zasądzenia od pozwanych zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwów powód wskazał, że w dniu 26 maja 2017 r. zawarł z ww. pozwanymi umowy, na podstawie których zobowiązał się dostarczać energię elektryczną do obiektów pozwanych na warunkach określonych w umowach. Zostały one zawarte w wyniku dokonanego przez pozwanych wyboru oferty powoda w ramach przeprowadzonego postępowania o udzielenie zamówienia publicznego na dostawę energii w okresie od 01 lipca 2017 r. do 30 czerwca 2019 r. pod nazwą: (...) Dostawa energii elektrycznej w okresie od 01.07.2017 r. do 30.06.2019 r.” Powód sprecyzował, że łączna ilość energii elektrycznej, która miała zostać dostarczona przez niego w okresie obowiązywania poszczególnych umów (zapotrzebowanie), została oszacowana przez każdego z pozwanych następująco:

- przez Gminę K. na 1 667,98 MWh oraz łączną cenę 354.028,76 zł netto, przy czym cenę za każdą MWh strony ustaliły w wysokości 212,25 zł netto plus należny podatek VAT;
- przez Gminę Miasto B. na 2 384,60 MWh oraz łączną cenę 506.131,35 zł netto, przy czym cenę za każdą MWh strony ustaliły w wysokości 212,25 zł netto plus należny podatek VAT;
- przez Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w B. na 11 108,82 MWh oraz łączną cenę 2317 966,38 zł netto, przy czym cenę za każdą MWh strony ustaliły w wysokości 208,66 zł netto plus należny podatek VAT.
- przez Powiat (...) na 1 752,76 MWh oraz łączną cenę 372.023,31 zł netto, przy czym cenę za każdą MWh strony ustaliły w wysokości 212,25 zł netto plus należny podatek VAT;
- przez Zakład Opieki Zdrowotnej w B. na 2 520,00 MWh oraz łączną cenę 525.823,20 zł netto, przy czym cenę za każdą MWh strony ustaliły w wysokości 208,66 zł netto plus należny podatek VAT;

Na cenę energii dostarczanej pozwanym składały się:

- energia czarna, składnik energii nabywany na Towarowej Giełdzie Energii – ok. 78 % udziału w cenie;
- akcyza – ok. 9% udziału w cenie;
- prawa majątkowe – w sumie do 13 % udziału w cenie.

Dalej powód wskazał, że złożył ofertę na dostawę energii kalkulując cenę przy uwzględnieniu stawki zakupu energii, które występowały we wcześniejszym okresie, oraz wszystkie pozostałe, możliwe do przewidzenia na dzień składania ofert, koszty realizacji zamówień. Wynikająca z oferty cena jednostkowa obejmowała także wszystkie pozostałe koszty wykonania zamówień, tj. koszty pośrednie (związane z działalnością przedsiębiorstwa powoda), prognozowany możliwy wzrost cen nabycia energii w okresie wykonania zamówień (ustalony na podstawie danych historycznych oraz bieżących informacji rynkowych) oraz zysk, który powód spodziewał się osiągnąć z tytułu realizacji zamówień. Powód założył, że w okresie realizacji zamówień średni koszt nabycia energii elektrycznej na Towarowej Giełdzie Energii S.A. z siedzibą w W. wyniesie 161,03 zł/MWh. Uwzględniając wszelkie pozostałe koszty wykonania zamówień (w tym m.in.:

wartość pieniądza w czasie, wysokość gwarancji, akcyzę, koszt certyfikatów/kolorów, koszt efektywności elektrycznej) powód ustalił ostateczne stawki ofert dla poszczególnych pozwanych. Strona powodowa podniosła, iż począwszy od lutego 2018 r. zaczęła odnotowywać nieoczekiwany, niemożliwy do przewidzenia na dzień składania oferty wzrost cen zakupu energii czarnej na Towarowej Giełdzie Energii:

- w lutym 2018 r. średni rzeczywisty koszt zakupu energii czarnej wyniósł 194,11 zł (wzrost o 17,04% w stosunku do zakładanych w dniu składania ofert średnich kosztów nabycia energii);
- w marcu 2018 r. – 212,71 zł (wzrost o 24,30%);
- w kwietniu 2018 r. – 194,11 zł (wzrost o 12,61%);
- w maju 2018 r. – 194,11 zł (wzrost o 24,06%).

Powód pismami skierowanymi do pozwanych z dnia 13 czerwca 2018 r. poinformował ich o wystąpieniu w okresie realizacji zamówień niespotykanego wcześniej na rynku energii elektrycznej wzrostu cen, który – w jego ocenie – jest związany z niemożliwym do przewidzenia na dzień składania ofert wzrostem cen energii na Towarowej Giełdzie Energii. Powód wskazał również na fakt, że zaistniały wzrost cen jest na tyle znaczący i wcześniej niespotykany na rynku, że w dniu 6 czerwca 2018 r. Prezes Urzędu Regulacji Energetyki ((...)), podczas wspólnego posiedzenia parlamentarnych Zespołów ds. Energetycznego Pakietu Zimowego i Energii Odnawialnej, poinformował, że wspólnie z Urzędem Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK) i Komisją Nadzoru Finansowego ((...)) podjęto badanie sytuacji wzrostu cen na rynku hurtowym energii elektrycznej i indeksów giełdowych. Powód podniósł także, że dostarczanie przez niego energii za cenę określoną w umowach skutkuje dla niego nie tyle utratą zysku, który założył z tytułu realizacji zamówień, ale grozi mu dodatkowo poniesieniem rażącej straty. Tym samym powód nie uzyskuje żadnych korzyści z tytułu wykonania zamówień i jest zmuszony nabywać energię na Towarowej Giełdzie Energii znacznie powyżej ustalonej w umowach z pozwanymi ceny sprzedaży. W konsekwencji powód, powołując się na spełnienie przesłanek, o których mowa w przepisie art. 357⁽¹⁾k.c. zwrócił się do pozwanych z wnioskiem o ponowne oznaczenie wysokości ceny za sprzedawaną przez siebie energię w ramach umów na kwotę 294 zł/MWh netto, ewentualnie o ich rozwiązanie. Pozwani nie ustosunkowali się pozytywnie do propozycji powoda. Powód ocenił, że poniesie rażące straty w związku z realizacją zamówień:

- dla Gminy K. w wysokości 120.501,63 zł, wobec zakładanego pierwotnie zysku na poziomie 9.173,89 zł;
- dla Gminy Miasta B. w wysokości 172.273,16 zł, wobec zakładanego pierwotnie zysku na poziomie 13.115,30 zł;
- dla Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w B. w wysokości 802.546,15 zł, wobec zakładanego pierwotnie zysku na poziomie 61.098,51 zł;
- dla Powiatu (...) w wysokości 126.626,48 zł, wobec zakładanego pierwotnie zysku na poziomie 9.640,18 zł;
- dla Zakładu Opieki Zdrowotnej w B. w wysokości 182.055,01 zł, wobec zakładanego pierwotnie zysku na poziomie 13.860,00 zł.

W odpowiedzi na pozew z dnia 22 grudnia 2018 r. pozwana **Gmina K. (sygn. I C 2164/18)** wniosła o oddalenie powództwa w całości i zwrot kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

W uzasadnieniu swojego stanowiska pozwana zaprzeczyła, by nie ustosunkowała się pozytywnie do pisma powoda z dnia 13 czerwca 2018 r., gdyż strony w następstwie przedmiotowego pisma zawarły porozumienie, na mocy którego powód zobowiązał się dostarczać energię po dotychczasowej cenie w terminie do dnia 31 października 2018 r. w zamian za rozwiązanie umowy, które nastąpiło z tą datą z uwagi na zawarcie nowej umowy przez pozwanego. Zaprzeczyła również, by powód poniósł rażącą stratę z tytułu zawartej umowy, jak również zakwestionowała w całości wyliczenia wskazane przez powoda w zakresie poniesionej lub prognozowanej straty. W ocenie pozwanej, podwyżka

energii nie miała charakteru nadzwyczajnego i niespotykanego, a powód jako przedsiębiorca i profesjonalista mógł przewidzieć ustalając cenę oferty z należytą starannością, że koszt zakupu energii może wzrosnąć, tym bardziej że miał świadomość o niezmienności cen w okresie trwania umowy oraz powinien zakontraktować odpowiednią ilość energii z wyprzedzeniem. Co więcej, pozwana wskazała, że spełnienie świadczenia przez powoda na warunkach ustalonych w umowie nie stanowi ani nadmiernych trudności, ani nie grozi powodowi rażąco stratą – tym bardziej, iż świadczenie to zostało w przeważającej części spełnione i nie doprowadziło do niewypłacalności po stronie powoda. Pozwana podniosła również to, że z uwagi na fakt wygaśnięcia umowy pomiędzy stronami, nie jest możliwa modyfikacja stosunku zobowiązaniowego zgodnie z art. 357¹ k.c.

W pismach procesowych z dnia 17 grudnia 2018 r. zarówno pozwana **Gmina Miasto B. (sygn. I C 2163/18)**, jak i pozwane **Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o. o. w B. (sygn. I C 2165/18)** wniosły o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanych kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, ewentualnie według zestawienia kosztów, jeżeli takie zostaną przedłożone przed zamknięciem przewodu. Z kolei w pismach z dnia 28 grudnia 2018 r. ww. pozwani uzasadnili swoje stanowiska. W ich ocenie do zastosowania klauzuli rebus sic stantibus nie jest wystarczające, ażeby wzrosły ceny, gdyż instytucja ta jest łączona z takimi zjawiskami jak hiperinflacja czy kryzys gospodarczy. Dalej pozwani wskazali, iż powód zawierając umowę musiał akceptować zwyczajne ryzyko kontraktowe, a nadto pomiędzy stronami na dzień wyrokowania nie będzie już istnieć umowa, więc nie można ukształtować jej treści. Zdaniem obu pozwanych nie można również ukształtować treści umowy w tym zakresie w jakim została już ona wykonana, gdyż niedopuszczalne jest kształtowanie stosunku umownego z mocą wsteczną. Dalej wskazali, iż w niniejszym stanie faktycznym brak jest przesłanek, o których mowa w art. 357¹ k.c., dlatego żądanie powoda narusza zasady współżycia społecznego, w szczególności poprzez nielojalne wywiązanie się z warunków porozumienia między stronami.

W odpowiedzi na pozew z dnia 27 grudnia 2018 r. pozwany **Powiat (...) (sygn. I C 2166/18)** wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu swojego stanowiska pozwany powołał się przede wszystkim na okoliczność, iż doszło do zawarcia między stronami porozumienia dot. wcześniejszego rozwiązania umowy, a zatem jedno z alternatywnych roszczeń zostało zrealizowane i dlatego też żądanie zmiany cen jest oczywiście bezzasadne. Ponadto w ocenie pozwanego składanie przez powoda oferty z tak niską marżą wskazuje na podjęcie przez powoda nadmiernego ryzyka poniesienia straty, bez względu na czynniki od niego niezależne, jak wzrost cen energii. Zmiana wysokości cen energii, jaką wykazał powód jest objęta typowym ryzykiem kontraktowym, a niedokonanie rzetelnych kalkulacji z jego strony, jako profesjonalisty liczącego w rzeczywistości na większy zysk - wskazuje na fakt, iż podjął on ryzyko kontraktowe. Dalej, wskazał, iż w przedmiotowej sprawie nie zostały spełnione przesłanki z art. 357¹ kc, zwłaszcza że spór został już rozwiązany na drodze polubownej, a zmiana cen wykazana przez powoda nie ma charakteru nadzwyczajnej zmiany stosunków. Nadto, zdaniem pozwanego powód nie wykazał ani rażącej straty, jaką miałby ponieść, ani związku pomiędzy zmianą cen, a grożąca mu stratą, a jedynie wzrost bieżących cen. Dlatego, zdaniem pozwanego nie można wytoczyć powództwa po tym, jak istniejące pomiędzy stronami zobowiązanie wygasło, a tym samym nie sposób jest modyfikować stosunek prawny, który nie istnieje, zaś łącząca strony umowa wygasła z dniem 31 października 2018 r. na mocy porozumienia z dnia 9 sierpnia 2018 r. Natomiast skorzystanie z klauzuli rebus sic stantibus możliwe jest dopóki nie wygaśnięcie stosunek zobowiązaniowy łączący strony.

W odpowiedzi na pozew z dnia 27 grudnia 2018 r. pozwany **Zakład Opieki Zdrowotnej w B. (sygn. I C 2167/18)** wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania według norm przepisanych, z uwzględnieniem kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu swojego stanowiska Zakład Opieki Zdrowotnej w B. podniósł, że w dniu 27 września 2018 r. została podpisana umowa z nowym dostawcą energii na okres od 1 listopada 2018 r. do 30 czerwca 2019 r. W związku z tym w dniu 31 października 2018 r. doszło do rozwiązania umowy łączącej powoda z pozwanym, a zatem żądanie

alternatywne zawarte w pozwie zostało spełnione. Poza tym, z uwagi na fakt rozwiązania umowy pomiędzy stronami, a żądanie dotyczące okresu między 1 lutego a 1 listopada 2018 r. dotyczy zobowiązania, które już wygasło na skutek spełnienia świadczenia przez strony zgodnie z umową i bez jakichkolwiek zastrzeżeń, roszczenie powoda jest bezprzedmiotowe, albowiem art. 357¹ k.c. nie znajduje zastosowania do zobowiązań już wygasłych. Zdaniem pozwanego brak jest również podstaw do zastosowania klauzuli rebus sic stantibus, gdyż wahania cen na giełdzie energii są immanentną cechą obrotu giełdowego, a opisane przez powoda wzrosty cen w granicach 20-30 % nie są wzrostami drastycznymi i jako takie mieszczą się w ramach ryzyka kontraktowego. Pozwany wskazał też, że zmiana cen była możliwa do przewidzenia przez powoda jako przedsiębiorcy i profesjonalisty, a oczekiwanie stałej ceny w okresie wykonywania umowy wskazuje na to, że powód nie dołożył należytej staranności przy składaniu oferty. Powód mógł także zabezpieczyć się przed zmianami cen na rynku energii zawierając odpowiednie kontrakty w chwili zawierania umowy na dostawę energii na rzecz pozwanego. Nadto, według pozwanego, powód nie wykazał żadnych zmian ani też ich wpływu na realizację umowy, zaś jego wyliczenia są błędne i wyłącznie teoretyczne.

Zarządzeniem z dnia 25 stycznia 2019 r. sprawy o sygn. akt I C 2163/18, I C 2164/18, I C 2165/18, I C 2166/18, I C 2167/18 zostały połączone celem wspólnego rozpoznania i dalszego wspólnego prowadzenia pod sygn. I C 2164/18.

Sąd ustalił, co następuje:

W dniu 26 maja 2017 r. zostały zawarte umowy sprzedaży energii elektrycznej pomiędzy (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w W. a:

- Gminą K. (umowa nr Or. (...)),
- Gminą Miastem B. (umowa nr (...).(…)),
- Miejskim Przedsiębiorstwem Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. z siedzibą w B. (umowa nr (...)),
- Powiatem (...) (umowa nr (...)),
- Zakładem Opieki Zdrowotnej w B. (umowa nr (...)).

Zostały one zawarte w wyniku rozstrzygnięcia przetargu nieograniczonego, zgodnie z ustawą z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych, prowadzonego przez Gminę Miasta B. pod nazwą (...)Dostawa energii elektrycznej w okresie od 01.07.2017 r. do 30.06.2019 r.” Jedynym kryterium zastosowanym przy wyborze oferty było kryterium ceny. Przedmiotem umów była sprzedaż energii elektrycznej na potrzeby odbiorców do punktów poboru. Łączną ilość energii elektrycznej dostarczanej w okresie realizacji umów do wszystkich punktów poboru prognozowano na poziomie (§ 5 umowy):

- dla Gminy K. – 1.667,98 MWh,
- dla Gminy Miasta B. – 2.384,60 MWh,
- dla Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w B. – 11.108,82 MWh,
- dla Powiatu (...) – 1.752,76 MWh,
- dla Zakładu Opieki Zdrowotnej w B. – 2.520,00 MWh.

Zgodnie z § 11 umowy wynagrodzenie wykonawcy z tytułu realizacji tej umowy obliczane będzie jako iloczyn ilości faktycznie zużytej energii elektrycznej, ustalonej na podstawie danych pomiarowo-rozliczeniowych przekazywanych przez operatora systemu dystrybucyjnego, oraz ceny jednostkowej energii elektrycznej, powiększony o należny podatek VAT. Zgodnie ze złożoną ofertą uśrednione ceny jednostkowe netto za 1 MWh dostarczanej energii elektrycznej wynosiły:

- dla Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji sp. z o. o. w B. oraz Zakładu Opieki Zdrowotnej w B. – 208,66 zł,
- dla Gminy K., Gminy M. B. oraz Powiatu (...) – 212,25 zł.

Tak określone stawki miały pozostawać przez cały okres umowy niezmiennie, z zastrzeżeniem § 17 pkt 1 umowy – zmiany jednostkowej ceny brutto były dopuszczalne wyłącznie w przypadku ustawowej zmiany stawki podatku VAT i/lub ustawowej zmiany stawki akcyzy – o kwotę wynikającą ze zmiany tych stawek. Ponadto dopuszczalna była zmiana ceny w przypadku zmiany wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę i/lub zmiany zasad podleganiu ubezpieczeniom społecznym lub zdrowotnemu lub wysokości stawki na ww. ubezpieczenia – o kwotę wynikającą ze zmiany tych stawek, o ile wykonawca wykazałby, że te zmiany miały wpływ na koszty wykonania zamówienia. Umowa została zawarta na czas określony do dnia 30 czerwca 2019 roku (§ 15 ust. 1 umowy). Umowa mogła być rozwiązana przez jedną ze stron w trybie natychmiastowym w przypadku rażącego i uporczywego naruszania warunków umowy, pomimo pisemnego wezwania i upływu 7-dniowego terminu na usunięcie nieprawidłowości, a także za jednostronnym oświadczeniem złożonym przez zamawiającego z przyczyn leżących po stronie wykonawcy. Nadto zamawiającemu w razie zaistnienia istotnej zmiany okoliczności powodujących, że wykonanie umowy nie leżałoby w interesie publicznym, albo mogłoby zagrozić istotnemu interesowi Państwa lub bezpieczeństwu publicznemu, przysługuje prawo odstąpienia od umowy w całości lub w części (§ 16 umowy).

Dowód: okoliczność bezsporna, nadto:

- umowa nr Or. (...) – k. 12-20 akt o sygn. I C (...);
- umowa nr (...).272.2A.2017 – k. 12-21 akt o sygn. I C (...);
- protokół postępowania o udzielenie zamówienia w trybie przetargu nieograniczonego z dnia 4 września 2017 r., (...).(…) z załącznikami – k. 71-139 akt o sygn. I C (...);
- umowa nr (...) – k. 12-18 akt o sygn. I C 2165/18;
- umowa nr (...) – k. 12-20 akt o sygn. I C (...)
- umowa nr (...) – k. 12-18 akt o sygn. I C (...);

Pismami z dnia 13 czerwca 2018 r. powód skierował do pozwanych propozycję nowych cen sprzedaży energii w wysokości 294,00 zł za 1 MWh netto. Powód poinformował, że zaistniała nadzwyczajna zmiana stosunków wynikająca z niedającej się przewidzieć sytuacji dotyczącej niespotykanego wzrostu cen energii na rynku hurtowym. Powód poprosił pozwanych o pozytywne ustosunkowanie się do tej propozycji w terminie 7 dni od dnia otrzymania pisma. W dniu 3 lipca 2018 r. w Urzędzie Miasta R. odbyło się spotkanie z powodem w celu wyjaśnienia zaistniałych problemów. W spotkaniu uczestniczyli także przedstawiciele (...) Prowadzona była także korespondencja między powodem a przedstawicielem wszystkich zamawiających – Pomorską Grupą Konsultingową S.A. z siedzibą w B..

Dowód:

- pisma z dnia 13 czerwca 2018 r. – k. 22-24 akt o sygn. I C (...), k. 23-25 akt o sygn. I C (...), k. 20-22 akt o sygn. I C (...), k. 22-24 akt o sygn. I C (...), k. 20-22 akt o sygn. I C (...);
- notatka ze spotkania grup zakupowych energii elektrycznych z przedstawicielami powoda z dnia 3 lipca 2018 r. – k. 150 akt o sygn. I C (...);
- korespondencja między powodem a przedstawicielami (...) S.A. oraz pozwanej Gminy Miasta B. z lipca 2018 r. – k. 158-160 akt o sygn. I C (...);

W efekcie powód zawarł z pozwanymi porozumienia:

- z Gminą K. w dniu 30 lipca 2018 r.,
- z Gminą Miastem B. w dniu 7 sierpnia 2018 r.,
- z Miejskim Przedsiębiorstwem Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. z siedzibą w B. w dniu 7 sierpnia 2018 r.,
- z Powiatem (...) w dniu 9 sierpnia 2018 r.,
- z Zakładem Opieki Zdrowotnej w B. w dniu 16 sierpnia 2018 r.,

o rozwiązaniu zawartych między stronami umów sprzedaży energii elektrycznej z dniem 31 października 2018 r. Powód zobowiązał się w ww. porozumieniach do należytej realizacji zawartych z pozwanymi umów na warunkach w nich określonych do końca okresu obowiązywania. Pozwani natomiast mieli dołożyć wszelkich starań, aby procedura zmiany sprzedawcy energii elektrycznej została przeprowadzona do 31 października 2018 r. Porozumienie przewidywało także, że w przypadku, gdy mimo podjęcia przez pozwanych bez zbędnej zwłoki czynności zmierzających do wyłonienia nowego wykonawcy nie dojdzie do udzielenia zamówienia do dnia 5 października 2018 r., to porozumienia miały stracić moc, a umowy sprzedaży energii elektrycznej obowiązywać w niezmienionej treści.

Dowód:

- porozumienia o rozwiązaniu umów – k. 25 akt o sygn. I C (...)k. 26 akt o sygn. I C (...), k. 149 akt o sygn. I C (...), k. 25 akt o sygn. I C (...), k. 23 akt o sygn. I C (...);

Pozwani zawarli pod koniec września 2018 r. umowy z nowym sprzedawcą energii elektrycznej – (...) Sp. z o.o. Rozpoczęcie dostaw energii do poszczególnych punktów poboru miało nastąpić z dniem 1 listopada 2018 r.

Dowód:

- umowa nr Or. (...) – k. 81-99 akt o sygn. I C (...)
- umowa nr (...) (...) – k. 144-147 akt o sygn. I C (...)
- umowa nr (...) – k. 151-153 akt o sygn. I C (...);
- ogłoszenia z dnia 28 września 2018 r. o zawarciu umowy – k. 70 akt o sygn. I C (...), k. 53 akt o sygn. I C (...)

Sprzedawcy energii elektrycznej w celu realizacji zamówień zakupują energię poprzez Towarową Giełdę (...). Istnieją dwa modele zakupów – zakładający zakontraktowanie całości energii objętej umową na dany okres oraz bardziej zależny od wahań cen, zakładający zakontraktowanie tylko bazowej ilości energii i dokupywanie energii szczytowej na bieżąco. Powód dokonywał zakupów energii na giełdzie zarówno na rynku terminowym – roczne, kwartalne, miesięczne, przed i w trakcie obowiązywania umów z pozwanymi, jak i na tzw. rynku spotowym (krótkoterminowym) – na bieżąco, w trakcie obowiązywania umów. Powód nie zakontraktował całości energii określonej umowami z pozwanymi przed ich realizacją. W ocenie świadka K. K. (1), ponieważ profile dla grup taryfowych objętych zamówieniem miały charakterystykę nieliniową – mniejsze zużycie w nocy, większe w dzień, a poza tym na (...) można było zawierać wyłącznie kontrakty liniowe dla grup taryfowych o stałym zużyciu energii. Ryzyko wzrostu cen było wkalkulowane w kalkulacji kosztowej umowy według indeksów rocznych na (...) Indeksy te były brane pod uwagę za okres od 2012 r. Zarówno zysk (marża) jak i poziom ryzyka został ukształtowany w ofercie na poziomie ok. 4-5 %.

Dowód:

- zeznania świadka A. M. – k. 151v-153 akt o sygn. I C 2164/18;

- zeznania świadka M. B. – k. 153v-154 akt o sygn. I C 2164/18;
- zeznania świadka A. O. – k. 154v-155 akt o sygn. I C 2164/18;
- zeznania świadka P. W. – k. 155 akt o sygn. I C 2164/18;
- zeznania świadka K. K. (1) – protokół elektroniczny z dnia 13 września 2019 r. Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi (sygn. akt XVIII Cps 43/19) od 00:03:23;

Powód zlecił opracowanie niezależnego raportu – analizy wzrostu cen energii w roku 2018 r.

Dowód:

- analiza wzrostu cen – k. 26 akt o sygn. I C (...)

Sąd zważył, co następuje:

Powyższy stan faktyczny ustalony został w oparciu o złożone do akt dokumenty i zeznania świadków A. M., M. B., A. O., P. W. i K. K. (1).

Sąd uznał za w pełni wiarygodne zeznania wskazanych świadków. Zeznania te były spójne, logiczne i wzajemnie korespondowały ze sobą. Znajdowały także potwierdzenie w dokumentach złożonych do akt sprawy.

Sąd uznał złożone do akt dokumenty za w pełni wiarygodne. Żadna ze stron nie kwestionowała prawdziwości złożonych dokumentów, a ich prawdziwość nie budziła wątpliwości Sądu.

Stan faktyczny był zasadniczo bezsporny między stronami. Strony natomiast odmiennie interpretowały przedstawiony stan faktyczny i w oparciu o niego wyciągały odmienne wnioski.

Powód domagał się zmiany stosunków prawnych łączących go z pozwanymi w ten sposób, by Sąd zwiększył wysokość ustalonej w umowach stawki wynagrodzenia (ceny jednostkowej) powoda. Ewentualnie wniósł o rozwiązanie tych umów. Swoje żądanie powód oparł na art. 357¹ § 1 k.c., zgodnie z którym jeżeli z powodu nadzwyczajnej zmiany stosunków spełnienie świadczenia byłoby połączone z nadmiernymi trudnościami albo groziłoby jednej ze stron rażąca stratą, czego strony nie przewidywały przy zawarciu umowy, Sąd może po rozważeniu interesów stron, zgodnie z zasadami współzycia społecznego, oznaczyć sposób wykonania zobowiązania, wysokość świadczenia lub nawet orzec o rozwiązaniu umowy. Rozwiązując umowę sąd może w miarę potrzeby orzec o rozliczeniach stron, kierując się zasadami określonymi w zdaniu poprzedzającym.

Pozwani wnieśli o oddalenie powództwa. W uzasadnieniu swych stanowisk podnieśli, że umowy zawarte przez nich z powodem wygasły z dniem 31 października 2018 r., w związku z czym bezzasadnym stało się żądanie alternatywne o rozwiązanie umów, jak również nie jest już możliwa modyfikacja nieistniejącego stosunku zobowiązaniowego zgodnie z art. 357¹ k.c. Nadto pozwani wskazywali, że nie została wyczerpana żadna z przesłanek do zastosowania klauzuli rebus sic stantibus.

Zgodnie z art. 357¹ k.c. jeżeli z powodu nadzwyczajnej zmiany stosunków spełnienie świadczenia byłoby połączone z nadmiernymi trudnościami albo groziłoby jednej ze stron rażąca stratą, czego strony nie przewidywały przy zawarciu umowy, Sąd może po rozważeniu interesów stron, zgodnie z zasadami współzycia społecznego, oznaczyć sposób wykonania zobowiązania, wysokość świadczenia lub nawet orzec o rozwiązaniu umowy. Rozwiązując umowę sąd może w miarę potrzeby orzec o rozliczeniach stron, kierując się zasadami określonymi w zdaniu poprzedzającym.

Stosowanie zatem do przywołanego przepisu art. 357¹k.c. zmiana sposobu wykonania umowy, zmiana wysokości należnego stronie świadczenia czy też wreszcie rozwiązanie umowy możliwe jest w przypadku łącznego spełnienia

przesłanek określonych w tym przepisie. Powyższy przepis stanowi wyjątek od zasady pacta sunt servanda zatem może być stosowany wyjątkowo, tylko w szczególnie uzasadnionych wypadkach.

Ponadto należy zważyć, iż powództwo z art. 357¹ k.c. zaliczane jest do kategorii powództw o ukształtowanie prawa lub stosunku prawnego, gdyż jego treścią jest dążenie do zmiany lub rozwiązania stosunku prawnego. Dokonana na podstawie tego przepisu modyfikacja stosunku zobowiązaniowego ma charakter konstytutywny, gdyż tworzy nowy stan prawny w relacjach obligacyjnych między stronami. Z istoty zaś powództwa o ukształtowanie wynika, że kształtować można jedynie coś, co istnieje. Przepis art. 357¹ k.c. zezwala zatem na ingerencję Sądu w treść istniejącego stosunku zobowiązaniowego, dopuszcza zmianę sposobu jego wykonania lub wysokości świadczenia, a także rozwiązanie umowy. Zgodnie z wypracowaną linią orzecniczą, charakter uprawnień kształtujących Sąd wynikający z tego przepisu pozwala na korzystanie z nich, dopóki nie wygasł stosunek zobowiązaniowy, który łączy strony. Tym samym przepis ten nie może stanowić podstawy ingerencji Sądu w treść stosunku zobowiązaniowego w zakresie, w jakim stosunek ten wygasł. Nie można bowiem kształtować stosunku obligacyjnego, który nie istnieje, wygasł np. skutkiem wykonania czy rozwiązania. (tak Sąd Okręgowy w Toruniu w wyroku z dnia 23.09.2019r. w sprawie (...)). Możliwość oznaczenia sposobu wykonania zobowiązania, wysokości świadczenia istnieje wtedy, gdy trwa stosunek zobowiązaniowy (por.: Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 25 listopada 2010 r., sygn. akt V ACa 409/10 publ. OSP z 2012 r. nr 5, poz. 46; również SN w wyroku z dnia 21 lipca 2006 roku sygn. akt III CSK 119/05, Lex nr 445269).

Możliwość zastosowania klauzuli rebus sic stantibus możliwe jest także w przypadku umów zawartych w warunkach zamówień publicznych (patrz art. 144 i 139 ustawy prawo zamówień publicznych).

W niniejszym stanie faktycznym spornym było przede wszystkim ustalenie, czy umowa o dostawę energii łącząca powoda i poszczególnych pozwanych została skutecznie wypowiedziana/wykonana. Zdaniem Sądu stosunki zobowiązaniowe między powodem a pozwanymi **wygasły** w dniu 31 października 2018 r., co wynika z zawartych przez nich porozumień o rozwiązaniu umowy sprzedaży elektrycznej w §1. Zgodnie bowiem z §2 przedmiotowych porozumień, powód zobowiązał się do realizacji umowy na warunkach w niej określonych do końca okresu jej obowiązywania pod warunkiem, że pozwani wybiorą nowego dostawcę do dnia 5 października 2018r. Warunki te zostały spełnione przez wszystkich pozwanych, którzy w dniu 27 września 2018 r. zawarli umowy sprzedaży energii elektrycznej od nowego dostawcy tj. (...) sp. z o.o. Natomiast zgodnie z §3 porozumień, dopiero w sytuacji, gdyby nie doszło do udzielenia nowych zamówień na dostawę energii do dnia 5 października 2018 r., umowy sprzedaży energii zawarte między powodem a pozwanymi obowiązywałyby dalej w niezmienionej treści. Powód zobowiązał się przy tym względem pozwanych do dostarczania energii w sposób pierwotnie umówiony do dnia 31 października 2018 r. jeżeli nowe porozumienia dojdą do skutku.

Należy przy tym zaznaczyć, że powód żądał podwyższenia cen za dostarczaną energię elektryczną **lub** rozwiązania umowy sprzedaży energii w pismach kierowanych do pozwanych dnia 13 czerwca 2018 r., a tym samym przedstawił im dwa alternatywne rozwiązania. Jeżeli zatem doszło do rozwiązania umów z powodem w wyniku zawarcia przez pozwanych umów z nowymi dostawcami energii, to nie istnieje możliwość żądania przez powoda jednocześnie drugiego z alternatywnych roszczeń, gdyż pozostaje to w sprzeczności z zasadami współzycia społecznego.

Z powyższego wynika zatem, iż powód wniósł w niniejszej sprawie pozwy przeciwko pozwanym już po rozwiązaniu z nimi umów o sprzedaż energii elektrycznej (pozwy wniesione zostały 5 listopada 2018 roku). Jak wskazano wcześniej nie jest możliwe oznaczenie sposobu wykonania zobowiązania, które nie istnieje. Charakter uprawnień Sądu zawarty w powyższym przepisie pozwala na skorzystanie z nich przez Sąd dopóki trwa stosunek zobowiązaniowy łączący strony.

Na marginesie wskazać należy także, iż nawet gdyby powództwa wytoczone zostały przed rozwiązaniem umowy, to w ocenie Sądu, brak było podstaw do kształtowania umowy, jej zmiany czy rozwiązania w oparciu o art. 357¹ k.c. Powód jako profesjonalista na rynku handlu energią elektryczną zawierając umowy długoterminowe musi zdawać sobie sprawę z ryzyka zmiany cen na rynkach. Sytuacja powoda podobna jest do podmiotów profesjonalnie zajmujących się obrotem walutą czy papierami wartościowymi (jako przykład przywołać można gwałtowny wzrost

ceny franka szwajcarskiego, który nie stanowił jednak podstawy zmiany zawartych umów kredytowych). Fakt niezmienności ceny, czy tylko niewielkich jej zmian przez wskazany okres czasu poprzedzający zmianę, nie może stanowić skutecznej przesłanki kształtowania umowy przez Sąd w przypadku zmiany ceny na giełdzie. Zmiana wartości dóbr nabywanych na giełdach towarowych, energetycznych, papierów wartościowych jest immanentnie związana z giełdą jako miejscem handlu określonymi rodzajami dóbr. Zmiany wartości tych dóbr nie zawsze są wynikiem tylko ekonomicznych elementów, możliwych do prognozowania i oceny. Czasem wynikają ze zdarzeń pozornie nie związanych z kondycją finansową przedsiębiorstw, sytuację ekonomiczną na rynku. Jest to cecha charakterystyczna dla tego rodzaju obrotu handlowego i każdy podmiot profesjonalnie zajmujący się obrotem musi uwzględniać ryzyko niespodziewanej zmiany wartości nabywanych dóbr w swych kalkulacjach. Jest to zwykle ryzyko kontraktowe, które w ocenie Sądu nie może stanowić podstawy zastosowania klauzuli rebus sic stantibus w omawianej sprawie. Przepis art. 357¹ k.c. mógłby znaleźć zastosowanie jedynie w sytuacji zmiany istniejących stosunków, a wynikających ze zjawisk powszechnych, nietypowych, czyli takich zmian gospodarczych, które nie mają charakteru indywidualnego (zmiany w istniejącym prawie, nakładające na określonych przedsiębiorców nowe nieznanne wcześniej obciążenia np. nowe podatki, zmianę stawek tych podatków, zjawiska przyrodnicze o charakterze powszechnym i klęski żywiołowe – susze, powódzie itp., konflikty zbrojne, epidemie, strajki generalne, nadzwyczajną, szczególnie głęboką zmianę sytuacji gospodarczej, objawiającą się hiperinflacją, gwałtownym spadkiem dochodu narodowego, masowymi upadłościami przedsiębiorstw). Wykładnia gramatyczna powołanego przepisu nie pozostawia tu żadnych wątpliwości skoro ustawa posługuje się terminem nadzwyczajnej zmiany stosunków, a nie nadzwyczajnej zmiany sytuacji strony. Powyższy wniosek znajduje zaś potwierdzenie na gruncie interpretacji teleologicznej. Klauzula de rebus sic stantibus miała bowiem łagodzić rygoryzm zasady pacta sunt servanda w warunkach intensywnych przekształceń gospodarczych na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku.

O trafności zapatrywania o zewnętrznym i powszechnym charakterze zmiany stosunków, o których mowa w art. 357¹ k.c. przesądza natomiast ostatecznie argument historyczny. Wymienione unormowanie jest bowiem recepcją art. 269 k.z., który regulując tę samą materię, posługiwał się terminem nadzwyczajnego wypadku wymieniając przykładowo, wojnę, zarazę, zupełny nieurodzaj i inne klęski żywiołowe (por. T. Wiśniewski [w:] G. Bieniek, H. Ciepla, S. Dmowski, J. Gudowski, K. Kołakowski, M. Sychowicz, T. Wiśniewski, C. Żuławska, Komentarz do kodeksu cywilnego, Księga trzecia. Zobowiązania, tom 1, Warszawa 2009, s. 40).

Interpretowany przepis wymaga również aby nadzwyczajna zmiana stosunków miała charakter nieprzewidywalny, a co za tym idzie nie może on wynikać z normalnego ryzyka kontraktowego. W omawianej sprawie jak wyżej wskazano, wzrost cen energii oferowanej na giełdzie objęty był normalnym ryzykiem kontraktowym, co wyklucza zastosowanie, do ukształtowania stosunku zobowiązaniowego łączącego strony lub jego rozwiązania przez Sąd, przepisu art. 357¹ k.c. (patrz wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 29 czerwca 2017 r. I ACa 633/16).

Sąd Okręgowy rozpoznający omawianą sprawę w pełni podziela w tym zakresie pogląd Sądu Okręgowego w Szczecinie zawarty w wyroku w sprawie VIII GC 93/15, wskazujący, iż zmiany cen towarów, których wytworzenie wymaga zastosowania szeregu różnych materiałów, a więc uwzględnienia licznych czynników kształtowania ceny gotowego towaru, w tym poprzez zmiany koniunktury mające charakter globalny (np. zmiana cen surowców na światowych rynkach), nie są zjawiskami niezwykłymi, niespotykanymi, czy niezmiernie rzadkimi. Należą raczej do zjawisk normalnych.

Dlatego też Sąd przyjął, że z całą pewnością powód miał możliwość przewidzieć wzrost cen energii, a tym samym skalkulować cenę na wyższym poziomie, czego jednak nie uczynił, a tym samym zwiększył swoje ryzyko kontraktowe. Mógł też zdając sobie sprawę z ryzyka kontraktowego zawrzeć odpowiednie mechanizmy w samej umowie pozwalające mu na zmianę istniejących stosunków na wypadek zmiany sytuacji rynkowej. Decydując się na podpisanie umowy nie zawierającej takich rozwiązań, powód jako profesjonalista, podejmował ryzyko kontraktowe związane ze wzrostem cen i nieosiągnięciem zamierzonego zysku, a nawet poniesieniem straty. Należy pamiętać, iż zasada swobody umów obejmuje także swobodę stron przy ich zawieraniu. Zatem jeśli oferta pozwanych nie zawierała odpowiednich regulacji zabezpieczających interesy obu stron, powód jako profesjonalista nie powinien jej zawierać.

Z powyższych względów Sąd pominął dowód z opinii biegłego i przesłuchania świadka K. jako nieprzydatne dla sprawy w oparciu o art. 235§1 k.p.c. Okoliczność wzrostu ceny energii elektrycznej w okresie objętym umową nie była sporna między stronami, a zatem nie wymagała przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego. Również zeznania świadka w zakresie przygotowania i skalkulowania oferty przez powoda nie mają, w ocenie Sądu znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Nie budzi bowiem wątpliwości, iż powód nie uwzględnił w swoich szacunkach w sposób odpowiedni ryzyka kontraktowego wzrostu ceny energii. W przeciwnym bowiem razie powód nie wystąpiłby do Sądu z niniejszymi pozwami, bo nie utraciłby spodziewanych zysków.

Mając powyższe okoliczności na uwadze Sąd oddalił powództwo przeciwko wszystkim pozwany w oparciu o powołane wyżej przepisy. O kosztach orzeczono w myśl art. 98 k.p.c. Powód jako strona przegrywająca winien zwrócić każdemu z pozwanych koszty niezbędne do ich celowej obrony. Na koszty celowej obrony składały się wynagrodzenia pełnomocników pozwanych ustalone w oparciu o przepisy §2 pkt 6 i 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jednolity Dz. U. z 2019 roku, poz. 265).

SSO Wojciech Modrzyński

IC (...)

ZARZĄDZENIE

1) (...)

2) (...)

T.,(...)

(...)